

ska kula te se pokušaji prevođenja susreću s mnogim problemima. Annalisa Filippa analitički uspoređuje različita arhivska zakonodavstva u zemljama različitog političkog sustava i arhivske tradicije. Cecilia Poggetti predstavlja dva načina izrade popisa i vrednovanja: *Arrianna* i *Ariannaweb*, povezujući sređivanje gradiva s dostupnošću arhivskih informacija.

Živana Hedžbeli

Studia lexicographica, 2(2008)

Drugi broj časopisa *Studia lexicographica* izdan je 2008. godine i broji 172 stranice. Časopis je i dalje namijenjen upoznavanju znanstvene zajednice i šire javnosti s dostignućima u leksikografskoj znanosti, te sa stručnom, znanstvenom i istraživačkom djelatnošću Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža.

Leksikografski zavod je 25. travnja 2008. godine održao okrugli stol na temu "Leksikografija između znanosti i struke". To je tema prve cjeline ovog izdanja sa šest radova, od kojih se četiri usredotočuju na humanistički, društveni, politički i nazivoslovni aspekt ovog problema, a preostala dva rada posvećena su ne samo problemu prirodnoznanstvenog, duhovnoznanstvenog i enciklopedijskog nazivlja uopće, već razmatraju i danas aktualnu temu valjanosti virtualnih enciklopedija. Drugu cjelinu ovog izdanja tvore dvije rasprave, a treću prikazi i osvrti, uz uputu autorima.

Predgovor Željka Pavića uvodi u glavnu temu ovoga broja koja je izabrana upravo zbog težnje Uredništva da se *Studia lexicographica* uobliči kao časopis koji će na temelju najsvremenijih znanstvenih istraživanja i spoznaja nastojati ostvariti njihovo posredovanje s enciklopedijskim i leksikografskim razumijevanjem, tumačenjem i prikazivanjem. Autor predgovor zaključuje nadom da će pitanja otvorena u ovom tematskom broju poslužiti kao poticaj za daljnje istraživanje i što širu interdisciplinarnu suradnju.

Članak kojim započinje tematska cjelina časopisa je *Društveno-politička uvjetovanost leksikografskih članaka: studija slučaja članka Europska unija*, autora Daria Čepo. Cilj je rada izložiti problematiku faktografske točnosti i vrijednosne neutralnosti u leksikografskim člancima. Ovaj je rad nastao kako bi se istaknula potreba unificiranosti pravila i procedura, tj. da bi se istaknula potreba smanjivanja utjecaja partikularnih društveno-političkih sustava i njihovih vrijednosnih sustava, što je glavni izazov suvremenih enciklopedista. Naime, enciklopedije moraju ponuditi pouzdanu, točnu i potpunu informaciju. Takva informacija mora biti univerzalno prihvatljiva. No ipak, oduvijek su, čak i enciklopedijska i leksikografska djela oslikavala razdoblje u kojem su nastala. U zaključku autor iznosi rezultate na temelju provedene analize pojma Europska unija u zapađnoeu-

ropskim i izdanjima bivšeg komunističkog bloka čime dokazuje postavljenu tvrdnju o razlikama u obradi tog pojma u raznim društveno-političkim sustavima.

Naslov drugog rada je *Filozofija politike francuskih enciklopedista i njezin utjecaj na Francusku revoluciju*. Autor Goran Sunajko u ovom preglednom znanstvenom radu razrađuje etape Francuske revolucije, koja nije jedinstvena, i usredotočuje se na tri francuska prosvjetitelja (Voltaire, Rousseau, Diderot), koji su zbog međusobno različitog shvaćanja države i njezina ustrojstva stvorili i predvodili tri grupacije mišljenja. Oni su svojim idejama presudno utjecali na razvoj francuske države te na izmjenu temeljnih vrijednosti *ancien régime*.

U uvodu trećeg rada pod naslovom *Razvoj definicija pojmova astronomija, fizika i matematika u hrvatskim jednojezičnim rječnicima*, autorica Antonijela Bogutovac objašnjava što je rječnik, koja je njegova funkcija, kada se koristi te prednosti njegova korištenja. U članku se na temelju analize samih definicija, ali i njihovog razvoja, raspravlja o tumačenju znanstvenih pojmova, njihovom usklađivanju s rječnicima na engleskom jeziku i o unapređenju definiranja stručnih pojmova u rječnicima. Glavna zamjerka nakon analize je da se rječnici drže tradicionalnih oblika definicija koje se prepisuju iz starijih izdanja te da su korišteni pojmovi ponekad složeniji od samih pojmova koji se definiraju. No također zaključuje da je definicija neka vrsta umjetničkog djela, tj. da ne postoji idealna definicija.

I idući se rad bavi problematikom definiranja pojmova. Rad Ivane Crljenko za cilj ima upozoriti na neke probleme koji se javljaju u pisanju toponima stranih geografskih pojmova u hrvatskim leksikografskim i kartografskim djelima. Stručnim, ali čitatelju primjerenim i jasnim objašnjavanjem, autorica daje svoj doprinos naglašavanju potrebe za sustavnim načinom pisanja. Naglašava da ovaj problem nije prisutan samo u hrvatskom pisanom i govornom jeziku, jer se time još od 1959. godine bavi i Međunarodno stručno vijeće pri Ekonomskom i socijalnom vijeću UN-a.

Problem prihvatljivog prijenosa znanja mlađim naraštajima na način da ne budu narušeni znanstveni kriteriji obrađen je u radu *Nazivi u školskim rječnicima* Lane Hudeček i Milice Mihaljević. Autorice ovog rada ujedno su urednice i suautorice dvaju školskih rječnika koji se upravo izrađuju. Stoga kroz vlastita iskustva odgovaraju na pitanja obrade naziva, ali i problema uspostavljanja znanstveno točne, ali razumljive definicije za određenu dob ili dosljednog provođenja načela da se svi nazivi spomenuti u definiciji pojavljuju kao samostalne natuknice. Pri izradi rječnika posebno je važna suradnja između stručnjaka pojedinog područja i leksikografa, a istaknuta je i potreba da nazivlje jedne struke obrađuje jedan leksikograf primjenjujući sustavno načelo, uz, naravno, precizne upute o obradi naziva kako bi se korisnik rječnika lakše snalazio.

Tematska cjelina časopisa završava preglednim znanstvenim radom *Prilog definiranju pojma virtualna enciklopedija*, autorâ Zdenka Jecića, Damira Borasa i Darije Domijan. U uvodu se kreće od promjena u zadnjih nekoliko desetljeća koje

su rezultirale promjenama u djelatnosti izdavanja enciklopedija i leksikografiji uopće, ali i pojavom novih oblika enciklopedija, leksikona i slične građe. Radom je dan povijesni pregled razvoja novih oblika enciklopedija te odlike enciklopedija na novim medijima. Sistematizirano je njihovo nazivlje i razvrstavanje prema mediju na kojem su objavljene. Međutim, takva podjela ne opisuje odlike, tj. suštinu enciklopedija, pa autori ovoga rada predlažu novu podjelu prema naravi nastanka i postojanja na tradicionalne i virtualne.

Drugu tematsku cjelinu čine dvije rasprave. Prva je *Rasprava o kemijskom nazivlju u časopisu Arhiv za kemiju* Marije Kaštelan-Macan, a druga Ljubice Tikvica *Riffaterreovi koncepti stilema i stilističkoga konteksta u suvremenoj stilistici*.

U prvoj je raspravi prikazan razvoj hrvatskog kemijskog nazivlja koje je započelo od druge polovice 19. stoljeća te prikaz rasprava o kemijskom nazivlju koje su se vodile između 1927. i 1953. godine. Prikazane rasprave pokazuju kako unatoč nastojanjima nije postignuta suglasnost, a primjećuje se kako su rasprave ovisile o političkim prilikama u zemlji. Hrvatski su se kemičari u tome razdoblju opirali ujednačavanju promičući hrvatske tradicionalne nazive. Autorica zaključuje kako danas hrvatskom kemijskom nazivlju ne prijeti ujednačavanje, nego anglicizacija. Stoga smatra da je potrebno pristupiti sustavnom radu na izradi rječnika hrvatskog kemijskog nazivlja i izradi vlastitog strukovnog jezika.

Ljubica Tikvica napisala je pregledni znanstveni rad o Michaelu Riffaterreu (1924-2006), američkom književnom teoretičaru poznatom po pokušaju određivanja specifično književnih odlika teksta usredotočujući se na proces čitanja. U uvodu se iznosi razrada Riffaterreova propitivanja. Nadalje se objašnjavaju pojmovi *stilistički instrumenti* i *stilistički kontekst*, ali i mnogi drugi pojmovi koje je uveo Riffaterre. Njegov se rad, u okvirima semiotičkih teorija čitanja i unutar strukturalne stilistike smatra originalnim iskorakom koji je pridonio rasvjetljavanju načina na koji tekst kao jezična tvorevina usmjerava čitateljevu pozornost. Autorica rad završava analizom Riffaterreova stilističkoga opisa utkanoga u suvremenim radovima.

Treća tematska cjelina su prikazi i osvrti.

O "Karlovačkom leksikonu", glavnog urednika Ivana Otta, u izdanju Naklade leksikon i Školske knjige (Zagreb 2008) piše Mladen Klemenčić, profesionalni leksikograf i geograf, pod naslovom "Između Aljehina i Židovca" (abecedni raspon Karlovačkog leksikona). Kako su u prvom planu ljudi i pojmovi po kojima je Karlovac prepoznatljiv, tako je ovaj leksikon veliki doprinos jačanju identiteta grada, smatra Mladen Klemenčić.

Marijan Krivak nas uvodi u knjigu Maria Radovana "Waiting for Hermes. Reflections on information technology and society" ("Čekanje na Hermesa") koju je autor sam izdao u Rijeci 2007. godine. Mario Radovan je profesor informacijskih znanosti na Sveučilištu u Rijeci, pedagog, informatičar, filozof. Naslov knjige je metafora za samoosvješćivanje. Naime, ne čeka se Godot, već Hermes,

za kojeg nije ni važno hoće li stići. Hermesa je ljudima poslao Zeus da ih podučí iskoristiti tehnologiju za uzajamno humaniziranje. No, Hermesa se u današnjem svijetu može dočekati tek povratkom svijesti, samoosvješćivanjem, dok nije prekasno. Krivak završava pitanjem: "Jesmo/te li toga svjesni?"

Posljednji je rad prikaz novog *Historijskog zbornika* u izdanju Društva za hrvatsku povjesnicu i Srednje Europe d.o.o., glavnog urednika Ivice Prlendera. Vlatka Dugački daje pregled petnaest znanstvenih priloga objavljenih u šezdesetom godištu najstarijeg hrvatskog historiografskog časopisa.

I drugi broj *Studie lexicographice* vrlo je važan doprinos razvoju leksikografske djelatnosti. Glavna tematska cjelina je izvrsno obrađena s raznih aspekata, stručno i zanimljivo za razne profile znanstvenika. S obzirom da je poznato kako će časopis izlaziti polugodišnje, možemo se samo radovati što bržem nastavku čitanja.

Goran Komerički

Tkalčić, Godišnjak društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije, 12(2008)

Svezak *Tkalčića* koji prikazujemo, ponovno je iznimno opsežan, tiskan na čak 790 stranica. Za razliku od prethodnih brojeva ponešto se razlikuje u poglavljima na koja je podijeljen njegov sadržaj, što je, dakako, ovisilo o karakteru priloga koji su u njemu tiskani.

Prvo poglavlje *Povijest osoba* započinje člankom Miroslava Akmadže pod naslovom *Kardinal Alojzije Stepinac, i nakon smrti opasan za režim*, napisanim u povodu 110. obljetnice rođenja tog hrvatskog kardinala i blaženika. Prilog govori o sustavnom praćenju reakcija svjetskog javnog mnijenja od strane komunističkih vlasti u Jugoslaviji nakon Stepinčeve smrti. Pokušavajući ublažiti negativnu sliku o stanju vjerskih sloboda, vlasti su odmah po tom događaju, najavile normalizaciju crkveno-državnih odnosa dopuštajući i Stepinčev pokop u zagrebačkoj prvostolnici. S druge je strane, svjestan Stepinčeva ugleda u narodu, jugoslavenski režim svim sredstvima nastojao spriječiti njegovu moguću beatifikaciju. U članku *Odjeci imenovanja Josipa Stadlera vrhbosanskim nadbiskupom u hrvatskoj javnosti (1881)*, Agneze Szabo, predstavljena su reagiranja na imenovanje Josipa Stadlera, svećenika Zagrebačke nadbiskupije, prvim vrhbosanskim nadbiskupom na temelju tekstova objavljenih u *Katoličkom listu*, *Hrvatskom učitelju*, *Glasniku sv. Josipa* i *Viencu* tijekom 1881. godine, dok je Ante Sekulić radom *Kamilo Dočkal, znanstvenik i javni djelatnik* prigodom 45. obljetnice smrti tog obrazovanog kanonika, znanstvenika te sakupljača i čuvara crkvene baštine nastojao čitateljima približiti njegov život odnosno njegovo duhovno, kulturno, znanstveno i javno djelovanje. Prilog *Dr. Dragutin Kniewald (1889.-1979.)* Mihe Demovića